ет семейные ценности и брачно-семейные отношения; содержит порнографические материалы и (или) эротику.

Заключение. Действительно, одним из главных факторов сохранения духовно-нравственных ценностей белорусского общества является формирование и укрепление правовых основ государственной информационной политики Республики Беларусь.

Принятые информационно-правовые нормы, направленные на защиту духовно-нравственных ценностей целесообразны, но не достаточны.

Очевидно, что не только ребенок, но и совершеннолетняя личность, должна иметь право на защиту от информации, причиняющей вред ее духовно-нравственной сфере, здоровью и развитию. Полагаем, соответствующие изменения и дополнения должны быть внесены в законодательство Республики Беларусь об информации, информатизации и защите информации, о средствах массовой информации.

Принятых правовых актов стратегического и программного характера не достаточно для реализации государственной информационной политики. Необходимо принятие концептуального правового акта, содержащего предписания организационного и распорядительного характера в области реализации государственной информационной политики, например, Концепции государственной информационной политики Республики Беларусь.

АБ НЕКАТОРЫХ ПРАБЛЕМАХ КВАЛІФІКАЦЫІ НЕЗАКОННАГА АБАРАЧЭННЯ НАРКАТЫЧНЫХ СРОДКАЎ, ПСІХАТРОПНЫХ РЭЧЫВАЎ ДЫ ІХ АНАЛАГАЎ У СВЯТЛЕ ВУЧЭННЯ АБ ТРЫВАЛЫХ ЗЛАЧЫНСТВАХ

С.А. Сілаеў
Кемерава, КемДУ

На працягу апошніх гадоў злачынствы, звязаныя з незаконным абарачэннем наркатычных сродкаў, псіхатропных рэчываў ды іх аналагаў (далей для сцісласці — «наркотыкі»), стабільна займаюць другое месца ў агульнай структуры зарэгістраванай расійскай злачыннасці, саступаючы толькі раскраданням чужой маёмасці. У сувязі з гэтым пытанні кваліфікацыі дадзенай катэгорыі грамадска небяспечных учынкаў набываюць асаблівую значнасць – як тэарэтычную, так і практычную.

Мэта працы палягае ў высвятленні праблемаў, звязаных з юрыдычнай ацэнкай дзеянняў па незаконным абарачэнні наркотыкаў, у той меры, у якой яны датыкаюцца з агульным вучэннем аб трывалых злачынствах.

Матэрыял і метады. У якасці матэрыялаў для даследавання выкарыстаныя дзеючае расійскае і беларускае крымінальнае заканадаўства, судовая практыка, а таксама працы навукоўцаў-карністаў па адпаведнай тэматыцы. Даследаванне грунтуецца на юрыдыка-дагматычным метадзе.

Вынікі і іх абмеркаванне. Пачынаючы з 2003 г. расійскі заканадавец дыферэнцуе адказнасць за ўдзел у незаконным абарачэнні наркотыкаў перш за ўсё ў залежнасці ад таго, ці перасследаваў суб’ект мэту збыту. Але падчас рэформы складу нарказлачынстваў разнесенымі па розных нормах аказаліся прыкметы не толькі суб’ектыўнага (як гэта мае месца ў рамках арт. 328 КК РБ), але і аб’ектыўнага боку. Арт. 228 КК РФ прадугледжвае пакаранне за незаконныя набыццё, захоўванне, перавозку, выраб ды перапрацоўку наркотыкаў без мэты збыту, тады як у арт. 228.1 КК РФ гаворка ідзе аб незаконных вытворчасці, збыце і перасылцы гэткіх рэчываў.

Амаль усе даследчыкі адносяць да ліку трывалых злачынстваў захоўванне прадметаў, абмежаваных у абарачэнні, уключаючы, зразумела, і наркотыкі. Разам з тым, як расійскі, так і беларускі заканадаўцы прадугледжваюць, апрача захоўвання наркотыкаў, яшчэ і іхнюю перавозку, якая таксама з’яўляецца трывалым злачынствам. Але ні закон, ні кіраўнічыя тлумачэнні нашых вярхоўных судоў не дазваляюць дакладна размежаваць гэтыя дзве формы злачынных паводзінаў.

Паводле п.п. 9 і 10 пастановы Пленума Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь ад 26 сакавіка 2003 г. № 1 «Аб судовай практыцы па справах аб злачынствах, звязаных з наркатычнымі сродкамі, псіхатропнымі рэчывамі, іхнімі прэкурсорамі і аналагамі, моцнадзейнымі і атрутнымі рэчывамі (арт. 327 – 334 КК)», пад незаконным захоўваннем наркотыкаў належыць разумець

любыя наўмысныя дзеянні, звязаныя з фактычным знаходжаннем их у валоданні вінаватага (пры сабе, у тайніку, у памяшканні ды іншых месцах), а пад перавозкай — наўмысныя дзеянні па іх перамяшчэнні з аднаго месца ў іншае, у тым ліку ў межах аднаго і таго ж населенага пункта, учыненыя з выкарыстаннем любога віду транспартных сродкаў. Прыблізна такія ж азначэнні аналізаваных паняццяў дае і Пленум Вярхоўнага Суда Расійскай Федэрацыі ў п.п. 7 і 8 сваёй пастановы ад 15 чэрвеня 2006 г. № 14 «Аб судовай практыцы па справах аб злачынствах, звязаных з наркатычнымі сродкамі, псіхатропнымі, моцнадзейнымі і атрутнымі рэчывамі». Аднак жа ўслед за гэтым расійскі Пленум дадае: «…трэба мець на ўвазе, што незаконная перавозка [наркотыкаў] можа быць ажыццёўлена з іх утойваннем, у тым ліку ў спецыяльна абсталяваных тайніках у транспартным сродку, багажы, вопратцы, а таксама ў поласцях цела чалавека або жывёлы і да т.п. Пытанне аб наяўнасці ў дзеяннях асобы складу злачынства — незаконнай перавозкі без мэты збыту і аб адмежаванні гэтага складу злачынства ад незаконнага захоўвання без мэты збыту [наркотыкаў] падчас паездкі павінна вырашацца судом у кожным канкрэтным выпадку з улікам накіраванасці намеру, фактычных абставінаў перавозкі, колькасці, памеру, аб'ёму [наркотыкаў], месца іх знаходжання, а таксама іншых акалічнасцяў справы». У сувязі з гэтым паўстае цэлы шэраг пытанняў: як колькасць наркотыкаў і іх фізічныя характарыстыкі могуць дапамагчы адрозніць захоўванне ад перавозкі? якую ролю ў гэтым адрозненні можа адыгрываць месца знаходжання прадмету злачынства, калі што пры захоўванні, што пры перавозцы ён можа знаходзіцца або ў тайніку, або ў адзенні вінаватага («пры сабе»)? навошта ўвогуле размяжоўваць дадзеныя паняцці, калі на адказнасць гэта, па вялікім рахунку, не ўплывае, бо ўчыненае ўсё адно кваліфікуецца як адзінае злачынства па адной і той жа норме крымінальнага закона? чаму не ахапіць захоўванне і перавозку агульным тэрмінам (напрыклад, «валоданне» ці «трыманне»)? Гэта тым больш мэтазгодна, калі ўзяць пад увагу, што стасоўна зброі ды боепрыпасаў закон прадугледжвае яшчэ і трэцюю форму супрацьпраўнага валодання – нашэнне, што адпаведным чынам уплывае на разуменне паняццяў захоўвання і перавозкі ды яшчэ больш заблытвае справу.

Заўважым, што ў арт. 228.1 КК РФ (у адрозненне ад ч.ч. 2 – 5 арт. 328 КК РБ) асобна не прадугледжана адказнасць за захоўванне (як, зрэшты, і за набыццё) наркотыкаў з мэтай збыту. Адсюль для расійскіх судовых і следчых органаў выцякае неабходнасць кваліфікаваць гэткія паводзіны па правілах аб нясконачаных злачынствах. Наогул, гаворка тут павінна была б весціся аб падрыхтоўцы да збыту, бо ў наяўнасці відавочнае стварэнне ўмоў дзеля наступнага адчужэння (рэалізацыі) наркотыкаў, якое аднак яшчэ не з'яўляецца пачаткам ажыццяўлення аб'ектыўнага боку дадзенага складу злачынства. Але Пленум Вярхоўнага Суда Расійскай Федэрацыі ў п. 13.2 вышэйзгаданай пастановы рэкамендуе судам у гэткіх выпадках асуджваць вінаватых за замах на збыт, што ў пэўнай меры дэфармуе традыцыйнае для айчыннага крымінальнага права ўяўленне аб стадыях наўмысных злачынстваў, заснаванае на палажэннях фармальна-аб'ектыўнай тэорыі.

Гаворачы аб захоўванні наркотыкаў, Вярхоўныя Суды Беларусі і Расіі называюць яго дзеяннем. Некаторыя тэарэтыкі лічаць, што гэта бяздзейнасць [1, с. 78]. На наш погляд, абедзве пазіцыі не ўпісваюцца ва ўяўленні аб дзеянні і бяздзейнасці як, адпаведна, аб актыўнай і пасіўнай форме паводзінаў: з аднаго боку, падчас захоўвання не здзяйсняецца ніякіх рухаў цела; з іншага боку, і аб невыкананні абавязкаў тут наўрад ці можна гаварыць без вялікай нацяжкі. Таму ёсць падставы пагадзіцца з тымі, хто разглядае захоўванне як самастойную форму крымінальна-супрацьпраўных учынкаў, што існуе нароўні з дзеяннем і бяздзейнасцю [2, с. 19; 3, с. 12–14]. У сувязі з гэтым можна паставіць пытанне аб легітымнасці крымінальна-прававой забароны гэткага «невядома чаго», асабліва калі ўзяць пад увагу, што набыццё і захоўванне наркотыкаў без мэты збыту – гэта крымінальна-каральная папярэдняя стадыя іхняга спажывання, якое, як вядома, ў Беларусі цягне крымінальную адказнасць далёка не ўва ўсіх выпадках (гл. арт. 328.2 КК РБ), а ў Расіі – увогуле ніколі. Такім чынам, мы маем юрыдычны нонсэнс, калі асоба, якая не змагла поўнасцю рэалізаваць свой намер, аказваецца ў горшым становішчы, чым той, хто цалкам дасягнуў сваёй сацыяльна непрымальнай мэты (ужыў наркотыкі).

Так ці інакш, трыманне наркотыкаў ува ўсіх яго формах – гэта трывалае злачынства з фармальным складам, таму для прызнання яго скончаным не патрабуецца надыходу якіх бы там ні было вынікаў. Больш за тое, абодва Пленумы (і расійскі, і беларускі) адмыслова падкрэсліваюць, што адказнасць за захоўванне наркотыкаў наступае незалежна ад яго працягласці, то-бок захоўванне пачынаецца фактычна адразу ж пасля набыцця, выкрадання або вырабу адпаведнага рэчыва. На жаль, у расійскай судовай практыцы даволі часта сустракаюцца выпадкі, калі суды (у тым ліку абласныя) выключаюць з абвінавачання указанне на захоўванне

Репозиторий ВГУ

наркотыкаў, спасылаючыся на тое, што яно мела вельмі кароткачасовы характар. Здаецца, гэта грубае скажэнне сэнсу крымінальнага закона.

Заключэнне. Такім чынам, погляд на некаторыя парушэнні правіл абарачэння наркотыкаў з пазіцыяў вучэння аб трывалых злачынствах прымушае пераацаніць некаторыя заканадаўчыя падыходы да ўстанаўлення адказнасці за гэткія дзеянні, прычым не толькі с пункту гледжання юрыдычнай формы, але і ў змястоўным плане.

1. Козлов, А.П. Единичные преступления: понятие, классификация, квалификация: учеб. пособие / А.П. Козлов; Краснояр. гос. аграр. ун-т. – Красноярск, 2007. – 280 с.
2. Ришелюк, А.Н. Длящиеся и продолжаемые преступления в уголовном праве: автореф. дис. … канд. юрид. наук / А.Н. Ришелюк. – Киев, 1992. – 25 с.
3. Roxin, C. Besitzdelikte / C. Roxin // Stanje kriminaliteta u Srbiji i pravna sredstva reagovanja. Deo II. – Beograd: Pravni fakultet Univerziteta, 2008. – Str. 9–24.

О СОСТОЯНИИ КРИМИНОЛОГИЧЕСКОГО ЗНАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В.Г. Стаценко
Витебск, ВГУ имени П.М. Машерова

Целый ряд проблем, связанных с качественной стороной развития криминологических исследований, оценкой их эффективности, подготовкой специалистов в области криминологии и преподавания криминологии, имеют сегодня весьма актуальное значение.

Целью данной публикации является рассмотрение проблем состояния криминологического знания в Республике Беларусь.

Материал и методы. Работа выполнена на основе компаративистского метода анализа состояния отечественной и зарубежной криминологии.

Результаты и их обсуждение. Анализ состояния криминологии как области научного знания в Республике Беларусь, востребованности результатов криминологических исследований при разработке и реализации антикриминальной государственной политики, свидетельствует о существенной недооценке криминологического научного знания в современных условиях.

В статье М.П. Клеймёнова и И.М. Клеймёнова «Престиж криминологии в мире и в России», обращает на себя внимание тезис, касающийся взаимосвязи уровня развития криминологии в стране и характера политического режима государства. Авторы полагают, что, что высокий уровень развития криминологического знания, проявляющийся в реализации криминологических рекомендаций в уголовной политике, наличии развитой и эффективно работающей системы сообществ профессиональных криминологов, реальном участии общественности в криминологических превентивных программах, характерен, главным образом, для развитых демократических стран. В государствах же с авторитарным и тоталитарным режимом, где главное внимание уделяется социальной практике, криминология «смещается на периферию гуманитарных наук» [1]. Результатом такого подхода к криминологическому знанию и его востребованности является, по мнению цитируемых авторов то, что научный потенциал отечественной криминологии практически не используется в правовой и правоприменительной практике.

Авторы полагают, что подтверждением этого вывода можно, наряду с прочим, считать уровень развития криминологии в Республике Беларусь, отмечая, в частности, что «криминологические исследования в Белоруссии имеют ограниченный характер, состав профессиональных криминологов не имеет высшей квалификации…, в последние годы опубликована только одна крупная криминологическая работа (Свило С.М. Преступность женщин в Республике Беларусь. Мн., 2009)… Слабо представлена криминологическая проблематика в работе Центра судебных экспертиз и криминалистики Министерства юстиции Республики Беларусь... Мало внимания разработке криминологических проблем уделяет Национальный центр законодательства и правовых исследований» [1].

Не отрицая наличия многих проблем, снижающих качество криминологических исследований в Республике Беларусь, полагаем все же возможным не согласиться полностью с указанной оценкой уровня развития белорусской криминологии. Криминологические исследования в стране осуществляются в Академии МВД Республики Беларусь, на юридических факультетах университетов; существенную роль играет в этих исследованиях Научно-практический центр проблем укрепления законности и правопорядка Генеральной прокуратуры Республики Беларусь. В ряде специа-

Репозиторий ВГУ